

6.9.2021

Lausunto annettiin lausuntopalvelu.fi:ssä. YM pyysi lausuntoa jaoteltuna luvuittain (1-16) ja liitelakien osalta sekä erikseen neljästä teemasta (uudistuksen tavoitteiden saavuttaminen, ilmastonmuutoksen hillintä, ekologinen kompensatio ja malminetsintä luonnonsuojelualueelle).

Suomen tuulivoimayhdistys ry (STY) kiittää mahdollisuudesta antaa lausuntonsa Hallituksen esityksestä eduskunnalle luonnonsuojelulain uudistamiseksi.

1 luku Yleiset säännökset

Varovaisuusperiaate

Suomen Tuulivoimayhdistys (STY) pitää luonnon monimuotoisuuden suojelua tärkeänä, mutta ei yhdy hallituksen esityksen 7§ muotoiluun *”luonnon monimuotoisuuden merkittävän vähenemisen tai häviämisen uhatessa tieteellisen tiedon puutetta tai sen epävarmuutta ei tule käyttää syynä uhan torjumiseen tai sen vaikutusten vähentämiseen tähtäävien toimenpiteiden lykkäämiseen”*. STY näkee ongelmallisena, että pykälässä mainittua luonnon monimuotoisuutta ei ole määritetty lainsäädännössä. Vaikka periaate on kannatettava, on riskinä, että esitetystä muodosta varovaisuusperiaatetta voi soveltaa mihin tahansa luontoarvoon. Tähän asti sääntely on perustunut laissa yksilöityihin luontotyypeihin, eliölajeihin ja maiseman suojeluun. Lisäksi tutkimustiedossa on aina olemassa epävarmuus, jolloin edellä oleva muotoilu voi johtaa jo nyt laajojen selvitysvelvollisuuksien lisääntymiseen entisestään.

STY:n näkemyksen mukaan pykälä ei sovi, eikä sitä tulisi käyttää maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen maankäytön suunnitteluun tai hakemusasioihin, sillä niissä kyse ei ole kiireellisiä toimia edellyttävästä uhasta.

Selvilläolo

Myös selvilläolo -pykälän (8§) kirjaus toiminnanharjoittajan velvollisuudesta *”olla selvillä toimintansa vaikutuksista luonnon monimuotoisuudelle ja maisemalle, sekä toimintatavoista, joilla haitallisia vaikutuksia voidaan välttää ja vähentää, siinä laajuudessa kuin kohtuudella voidaan edellyttää”*, on ongelmallinen, sillä luonnon

monimuotoisuutta ja maisemaa ei ole määritelty hallituksen esityksessä. Selvilläolovelvollisuus tulee rajata koskemaan selkeästi määriteltyjä lajeja ja luontotyyppisiä. Laissa yksilöityjenkin lajien ja luontotyyppien havaitseminen, tunnistaminen ja rajaaminen vaatii mittavaa asiantuntijatyötä. Lisäksi tietoa esim. uhanlaisten lajien ja luontotyyppien esiintymisestä on vielä puutteellisesti saatavilla. Lähtökohtana tulee siten olla, että selvilläolo kytkeytyy saatavilla olevaan esiintymistietoon ja siihen pohjautuvaan tietoon oman toiminnan vaikutuksista.

2 luku Luonnonsuojelun viranomaiset ja muut toimijat

3 luku Luonnonsuojelusuunnittelu

4 luku Luonnon monimuotoisuuden suojelun ja hoidon tukeminen

5 luku Euroopan yhteisön Natura 2000 -verkosto

6 luku Luonnonsuojelualueet

7 luku Luontotyyppien suojelu

Uhanalaiset luontotyypit

STY kannattaa uhanalaisten luontotyyppien ja lajien luetteloimista asetukseen (65 §). ***Hankkeiden YVA-menettelyn ja kaavoituksen luontoselvitykset tulee jatkossa kohdentaa näihin luontotyyppisiin.***

66 pykälän muotoilu viranomaisen huomioonottamisvelvollisuudesta lisää kuitenkin hankkeiden etenemisen epävarmuutta, sillä on epäselvää, mitä velvoite tarkoittaa käytännössä. Vaikka lain perusteluissa sanotaan, että velvoite ”ei muuttaisi muiden lakien mukaisia luvan tai suunnitelman myöntämisen edellytyksiä” eikä velvoite ”yksin voisi olla luvan myöntämisen tai suunnitelman hyväksymisen esteenä”, aiheuttaa epäselvyyttä se, milloin velvoitteen katsotaan yhdessä jonkin muun seikan kanssa synnyttävän luvan tai kaavan epäämisperusteen. Perusteluissa myös sanotaan, että lupamääräysten kautta hanke voisi siirtyä luonnon monimuotoisuuden kannalta vähemmän haitalliselle alueelle. Käytännössä tämä siirtäminen tarkoittaisi kielteistä lupapäätöstä, sillä esimerkiksi tuulivoimahankkeet kaavoitetaan aina tietylle alueelle, eikä niitä voi enää lupavaiheessa siirtää muualle. **Kaavoituksessa ja lupamenettelyissä huomioon otettavat asiat ja se, mitä näiden menettelyiden lupapäätöksissä on esitettävä, tulee säätää kyseisissä laeissa eikä luonnonsuojelulaissa.**

Poikkeaminen luontotyyppien suojelusäännöksistä

Hallituksen esityksen 69 §:n vaatimukset hankkeen vaihtoehdottomuuden ja ekologisen kompensatio kansallisesti suojeltujen luontotyyppien poikkeuspäätöksissä ovat uutta sääntelyä. STY:n näkemyksen mukaan poikkeuspäätöksiä tullaan tarvitsemaan aiempaa enemmän hallituksen esityksen laajentaessa suojelua aiemmasta lainsäädännöstä. Samaan aikaan poikkeukset voivat olla välttämättömiä ilmasto- ja ympäristötavoitteiden kannalta myönteisten hankkeiden toteuttamiselle. Hankkeen vaihtoehdottomuuden vaatimus kuitenkin vaikeuttaa poikkeusten käyttöä huomattavasti.

Toiminnanharjoittajat tutkivat hankkeen vaihtoehdot esimerkiksi YVA-menettelyssä tai kaavoituksessa erittäin tarkkaan ja pyrkivät suunnittelemaan hankkeen niin, ettei poikkeusta tarvita. Poikkeusta haetaan ainoastaan silloin, jos vaihtoehtoja ei ole. Näin ollen vaihtoehdottomuus lainsäädännössä ja viranomaisen tulkinta siitä, onko vaihtoehtoja vai ei, lisää ainoastaan hankkeen toteutumisen epävarmuutta, eikä tuo mitään uutta siihen, miten hankkeita suunnitellaan. STY myös yhtyy Energiategollisuus ry:n näkemykseen siitä, **että vaihtoehdottomuusvaatimus tulee poistaa hallituksen esityksestä ja nykytila säilyttää. Mikäli vaihtoehdottomuus säilytetään poikkeusluvankriteerinä, tulee vaihtoehdottomuus sekä hankkeen tärkeys yleisen edun kannalta olla kohtuudella toiminnanharjoittajan osoitettavissa.** Arvioinnissa tulee myös huomioida hankkeen myötävaikutus muihin ympäristötavoitteisiin, kuten ilmasto- ja kiertotaloustavoitteisiin ja päästöjen vähentämistavoitteisiin. Tulee myös olla selkeää, missä menettelyssä nämä edellytykset tutkitaan; hankkeen pääluvissa vai poikkeusluvassa. **Toiminnanharjoittajan tulee myös voida viitata mahdollisesti tehtyyn YVA-menettelyyn vaihtoehtojen arvioinnissa.**

Energiatuotantohankkeiden näkökannasta hallituksen esityksessä määritelty poikkeuksen määräaikaisuus enintään kymmeneksi vuodeksi on erittäin ongelmallinen. Esimerkiksi tuulivoimahankkeen elinikä on tämän päivän voimaloilla 30 – 35 vuotta. **Elinkaarta lyhyemmäksi ajaksi myönnetty poikkeus lisää hankkeen riskejä ja vaikeuttaisi hankkeen rahoituksen saamista ja siten koko hankkeen toteutettavuutta.** Lisäksi tuulivoimatoimijan tavoitteena (yleensä) aina on hyödyntää alueella jo olemassa olevaa infraa ja luvittaa alueelle uudet voimalat edellisten tultua elinkaarensa päähän. **Mikäli tuulivoimahanke tarvitsee poikkeuksen, tulee poikkeuksen olla toistaiseksi voimassa oleva.**

8 luku Eliölajien suojele

Eläinten rakentamien pesien suojeleu tehostuminen ja suurten petolintujen pesäpuiden suojeleu tehostaminen

Uhanalaiset lajit ja poikkeaminen eliölajin suojeleu koskevistä säännöksistä

STY:n luontotyyppelijä koskevat kommentit koskevat myös uhanalaisia lajeja ja poikkeamista niitä koskevistä säännöksistä.

9 luku Vaihdanta, maahantuonti ja maastavienti

10 luku Maiseman suojele ja hoito sekä luonnonmuistomerkit

STY:lle on epäselvää, millainen status 92 §:n muulla maisemanhoitoalueella tulisi olemaan alueiden käytön suunnittelussa ja miten kyseiset alueet huomioitaisiin esimerkiksi tuulivoimahankkeen maisemavaikutusten arvioinnissa. Hallituksen esityksen mukaan paikallinen tai alueellinen rekisteröity yhdistys voi esittää tällaista muuta maisemanhoitoaluetta ELY-keskukselle. On tärkeää varmistaa, ettei muita maisemanhoitoalueita esitetä perustettavaksi vain esimerkiksi tuulivoimahankkeen estämiseksi. STY kannattaa vuorovaikutteisuutta maisemanhoitoalueiden valinnassa ja määrittämisessä, mutta pitää tärkeänä, että ainoastaan ELY-keskukset ja maakuntaliitot voivat esittää perustettavaksi tällaisia alueita.

11 luku Ekologisen kompensaaion toteuttaminen

STY kannattaa ekologisen kompensaaion säätämisestä laissa siten, että lainsäädännöllä säädetään, miten vapaaehtoinen kompensaaio toteutetaan. Kompensaaion viranomaisvarmennus lisää kompensaaion uskottavuutta. STY ei kuitenkaan kannata pakollista kompensaaiota. Mikäli pakollisesta kompensaaioista säädetään, tulee sen koskea ainoastaan sellaisia hankkeita, joille myönnetään poikkeus, vaikka hankkeelle olisi teknisesti ja taloudellisesti sekä ilman poikkeuslupaa toteutettavissa oleva vaihtoehto tai hanke ei ole yleisen edun kannalta erittäin tärkeä.

12 luku Alueiden hankinta luonnonsojeleutarkoitukseen ja korvaukset

13 luku Luonnonsojeleu tiedonhallinta ja päätöksistä tiedottaminen

14 luku Luonnonsojeleu valvonta, hallintopakko ja rangaistukset

15 luku Muutoksenhaku

Hallituksen esityksen 132 §:ssä mukaan poikkeuspäätöksiä koskevaa valitusoikeus laajennettaisiin koskemaan rekisteröityä yhteisöä, jonka tarkoituksena on luonnon- tai ympäristönsuojelun edistäminen. Nykyisessä lainsäädännössä valitusoikeus koskee paikallista tai alueellista yhteisöä. Muutoksen jälkeen valtakunnalliset luonto- ja ympäristöjärjestöt voisivat valittaa poikkeusluvista. STY ei näe muutosta tarpeellisena erityisesti siksi, että sitä perustellaan paikallisten ympäristöjärjestöjen resursseilla. Ympäristöjärjestöjen resurssit eivät ole pitävä peruste lain muuttamiselle.

16 luku Voimaantulosäännökset

Huomiot muutoksista, joita on ehdotettu muihin lakeihin

Miten lakiehdotus kokonaisuutena vastaa sille asetettujen tavoitteiden saavuttamiseen?

Luonnonsuojelulain uudistuksella tavoitellaan luonnon monimuotoisuuden suojelua mutta myös hallinnollisten menettelyjen selkeyttämistä ja sujuvoittamista. Toiminnanharjoittajien näkökannalta olennaista olisi, että lainsäädäntö olisi selkeää ja siitä seuraavat lupaprosessit olisivat ennakoitavia. Suunniteltavien hankkeiden kaavoituksessa, YVA:ssa ja luvissa tarvitsemien selvitysten tulee olla etukäteen ennakoitavissa.

Laajentuvat perusteet suojelualueiden perustamiseksi, mahdollisuus tehdä luontotyyppin suojelun rajauspäätös entistä useammille luontotyypeille kattaen entistä paremmin ekologisesti tarkoituksen mukainen alue sekä suojelujen alueiden hoidon ja ennallistamisen tehostaminen täyttävät edellä mainitut kriteerit. Luontotiedon luotettavuuden, saatavuuden ja kattavuuden parantamiseen sekä vapaaehtoisen suojelun tukemiseen tähtäävät ehdotukset ovat niin ikään tarpeellisia. Sen sijaan viranomaisten velvollisuus ottaa huomioon uhanalaiset lajit ja luontotyytit kaavoitus- ja luparatkaisuja tehdessään ovat tarpeetonta tuplasääntelyä, koska ne ovat jo MRL:ssä.

Hallituksen esityksen vaikutusten arviointia tulisi laajentaa selvittämään kuinka ehdotukset vaikuttavat toiminnanharjoittajiin ja hankkeiden ennakoitavuuteen yhdessä muiden ympäristölakien kanssa. Lausunnoilla olevassa hallituksen esityksessä vahvistetaan luontoarvojen huomioimista kaavoissa ja luvissa sekä merkittävästi kiristetään poikkeuslupien myöntämisedellytyksiä. Ehdotuksella myös laajennetaan ympäristöjärjestöjen valitusoikeutta poikkeusluvista. Valmistelussa ei ole esimerkiksi selvitetty, tarkoittavatko muutokset yhdessä luontoarvojen moninkertaista selvittämistä ja valitusmahdollisuutta hankkeen luvituksen eri vaiheissa

Miten näette ilmastonmuutoksen hillinnän luonnonsuojelulain ehdotettuna tavoitteena?

STY pitää ilmastonmuutoksen hillintää erittäin tärkeänä ja sen tulisi myös olla luonnonsuojelulain yhtenä tavoitteena. Haasteena nyt lausunnoilla olevassa hallituksen esityksessä kuitenkin on, että osa esitetyistä muutoksista lisää hankekehityksen epävarmuutta ja vaikeuttaa ilmastonmuutoksen kannalta erittäin tärkeiden ja merkittävien hankkeiden – kuten tuulivoiman lisärakentamisen – eteenpäin viemistä.

Ekologinen kompensaaion eli luonnonarvoille aiheutuvien heikennysten hyvittäminen;

1) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaaion säännökset vaikuttavat luonnonsuojelulain tavoitteiden saavuttamiseen?

Ekologinen vastuu, vapaaehtoiset ympäristötoimet ja toimet ilmastonmuutoksen torjumiseen ovat yritysten keinoja erottautua positiivisesti muista yrityksistä. Kompensaaio tulisi pitää vapaaehtoisena, jolloin se on niin ikään yksi keino yritysten osoittaa yhteiskuntavastuutaan. STY:n näkemyksen mukaan pakollinen kompensaaio voi vähentää kompensaaion arvoa tässä mielessä.

2) Miten ehdotettavat ekologisen kompensaaion säännökset vaikuttavat toimialojen suunnittelemiin hankkeisiin?

Ehdotettavat ekologisen kompensaaion säännökset voivat lisäivät epävarmuutta hankkeiden suunniteluun ja toteutettavuuteen sillä on erittäin vaikea arvioida, kuinka ehdotetut kompensaaio kriteerit tulevat toimimaan: löytyykö markkinoilta omaan hankkeeseen soveltuva kompensaaio. Toisaalta parhaimmillaan ekologinen kompensaaio voi mahdollistaa hankkeita sellaisille alueille, jonne nykytilanteessa niitä ei voi suunnitella.

Malminetsintä luonnonsuojelualueilla; Pidättekö tarkoituksenmukaisena rajoittaa malminetsintää luonnonsuojelualueilla 1) ehdotetulla tavalla poistamalla viranomaisen mahdollisuus myöntää lupa malminetsintään valtion luonnonsuojelualueilla? 2) muulla tavalla (miten)?

Kunnioittaen,

Anni Mikkonen
Toimitusjohtaja
Suomen tuulivoimayhdistys ry